

Kas katkihammustamatu etümoloogiline pähkel – linnased 'idandatud (odra)terad'?

LEMBIT VABA

Eesti-vadja linnasenimetus – ee *linnas*, tavaliselt mitm *linnased*, murdekeeles ka arhailisem *linnaksed* (EMS), vdj *linnaz*, *linnahzõt* (VOT 3: 122) – on pähkel, mille peale pole ühegi etümoloogi hammas seni hakanud. See näikse olevat *kse*-liiteline käändsõnatuletis, kuid sobivat tuletusalust pole võimalik osutada ei eesti ega vadja keelest; kummaski keeles ei ole ka muid *linnasega* samatüvelisi tuletisi. Murdelised lillakanimetused (*Rubus saxatilis*) *linnas*, *linnaksed* (Vilbaste 1993: 545) ja veel paljud teised selle metsamarja nimetused eesti ja teistes läänemeresoome keeltes lähtuvad algselt sõnast *lind-lintu* (SSA 2: sub *lintikka*) ja (*õlle*)*linnastega* pole neil etümoloogilist seost. Kõik seni pakutud sõna *linnased* seletused pakuvad pigem semantiliselt motiveerimata juhuslikku laadi sõnakõrvutusi, mis tekitavad rohkem küsimusi, kui pakuvad vastuseid.

Varaseima teadaoleva seletuskatse eesti-vadja linnasenimetuse päritolust on teinud Eduard Ahrens (1843: 120), kes kõrvutab seda soome sõnaga *linta* : *linnan* 'puder, vasikarokk / Brei, Kälbertrank' ja järeldab meelevaldselt, et kõne all on 'likku pandud oder / die geweichte Gerste'. Julius Mägistel on *linnased*-artikkel jäänud lõpetamata – puudub analüüsiosa (EEW 4: 1321). Alo Raun (1982: 76) on kõrvutanud *linnased* ja *lina*. Uue seletuskatse on esitanud Vilja Oja (2021a: 444–450, 2021b: 242–244), pidades seda eesti-vadja linnasenimetust vanavene laenuks ja oletades, et tuletusaluseks on verb *лннять* 'luituma, valastuma; kestama, kestendama' või samatüveline adjektiivituletis.

Ükski kolmest seletuskatsest pole paraku veenev, põhjuseks häälikulised ja semantilised, samuti kultuuriloolised argumendid.

Ahrensi esitatud kõrvutusalus *linta*, mida registreerivad soome keele vanemad leksikograafilised allikad (1543–1810), tähistab nii taimset kui ka loomset päritolu toitu, nt jahukõrti, putru, verivorsti (1637), liha- või kalasuupestet, vasikarokka, lamba soolatud ploomirasva, mida kasutati verileiva jm valmistamiseks (1745), putru, lamba ploomirasva, vasikarokka (1938 [1787]; VKS: sub *linta*). Samuti on sõna registreeritud paljudest karjala murretest: vienakarjalast, lõunakarjalast (Tunkua, Repola, Paatene, Mäntyselkä, Rukajärvi, Porajärvi), samuti Tverist ja Tihvinist: *linta* ~ *linda* '(piima sisse keedetud jahu)kört' (KKS), '(piimaga) herne- või kama-jahukört', *lindapiirua* 'kamajahutäidisega pirukas (küpsetati argi-, mitte pidupäeva-

del)' (Punžina 1994: 139). Soome-karjala *linta* etümoloogia on käsitlemata ja eesti ning vadja keelest ei ole selle vastet registreeritud.

Eesti-vadja sõna on morfoloogiliselt liitne *linna-* + *-s* : *-se* < *-ksi* : *-kse*, vdj *hz* < *ks* (Kettunen 1915: 33–34, 75) ja soome-karjala *linta* : *linnan* sobib häälikuliselt laitmatult *linnas*-substantiivi tuletusaluseks (**linna-kse*), kuid tähendusareng oleks sellisel juhul äraspidine: 'jahukört vms' ⇒ 'idandatud viljatera', mis pigem välistab kõrvutuse paikapidavuse. Soome-karjala *linta* semantilises väljas pole võimalik täheldada tähendusliine, mis mingil moel haakuksid linnaste valmistamise või õlleteoga (nt linnasejahust meski või õlleleib). Lisaargument selle etümoloogia hülgamiseks on sobiva tuletusaluse puudumine eesti ja vadja keeles.

Raun on üllatuslikult pakkunud kõrvutuse *linnased* ~ *lina*. Keelevälises maailmas võiks lina ja linnaseid justkui lähendada asjaolu, et nii linakiudude kui ka linnaste saamiseks pidi linavarsi ja viljateri kõigepealt vees leotama, et linakiud varte küljest lahti tuleksid ja viljaterad idualge välja ajaksid. Arvan siiski, et Rauna on pimestanud sõnade juhuslik häälikuline lähedus. Häälikuseigad ja semantika, samuti naaber- ja kontaktkeeled ei toeta sellist kõrvutust mingil moel. Selline seletusind kuulub rahvaetümoloogia valdkonda.

Oja arvates „võis *linnase* kõige sobivam laenuallikas olla vanavene verb *лннать* või sellest tuletatud adjektiiv" 'luituma, pleekima, valastuma, tulituma; sulgima; kestama; kestendama; karva ajama; kaduma, taanduma; kahanema' (Oja 2021a: 446–447). Pakutud laenualuse ja selle tuletiste läbivalt domineeriv tähendusliin slaavi keeltes märgib loomade karvavahetust, lindude sulgimist, usside vms kestavahetust: sh nt makedoonia *лнне* 'karva ajama (loomad); kaduma, hävima; otsa jääma, igerikuks jääma; närtsima, närbuma, nõrgaks jääma'; serbohorvaadi *лннати* 'nõrgaks, jõuetuks jääma, *лннати се* 'karvkattet vahetama või sellest ilma jääma (loomad); välja langema (juuksed); kaduma'; vtše *лннети* 'välja langema (juuksed); *лннети* 'karva ajama (loomad)', mrd *лннат, лннати* 'karva ajama (loomad)'; slovaki mrd *лннат* 'id.'; poola *лннец, лннец* 'karva vahetama, karvkattest ilma jääma'. Kirjeldatud tähendusliin tuleb ilmekalt esile ka idaslaavi keeltes: vanavene *лннать* 'maha tulema (taimede ja loomade väliskesta kohta); luituma, pleekima, tuhmuma (värv)' (esmateade registreeritud 1660); vn *лннать* 'pleekima (värv); karva, sulgi, kesta vahetama (loomad, linnud)'; ukr *лннати* 'värvi kaotama, pleekima, luituma; karva, sulgi ajama'; vlgvn *лннать* 'id.' (ËSSJa 15: 109–110 sub **лннати (se)*); vt ka Machek 1968: 334 sub *лннати*). Oja etümoloogia rajaneb oletusel, et laenualus on tähistanud linnaste kõrgelt hinnatud heledust, mis saadi, kuivatades linnaseid madalal temperatuuril. Kui oletatud laenuline epiteet peab esile tooma linnaste hinnatud omaduse – heleduse –, siis jääb vastuseta küsimus, mis on see põhisõna, mida täpsemalt iseloomustatakse. Probleem on seegi, et pakutud verbitüve adjektiivsed tuletised (nt vn *лннучий* 'luituv, pleekiv (värv)', *лннальный* 'luitunud, pleekinud (riie)' jt) märgivad põhisõna omaduste (värvus) halvenemist, mitte paranemist. Selles slaavi sõnaperes pole liikmeid ega tähendusliine, mis oleksid (kas või kaudselt) seotud õlletegemisega.

Õllepruulimise oskus läheb tagasi kaugesse minevikku ja selles kontekstis on oluline meeles pidada, et läänemeresoome keelte kesksed õlletegemisega seotud sõnad on germaani (skandinaavia) laenud, nt ee *virre* : *virde*, sm *vierre* : *vierteen* 'käärimata

või käärima hakkav õlu' jt; ee mrd *mallad*, sm *maltaat* 'linnased'; võib-olla ka *taar* : *taari* 'kali', sm *taari* 'kali'; (vilets) õlu' ja veel mõned. Kui ee *õlu* : *õlle*, sm *olut* : *oluen* jt ei ole balti laen, võiks see kuuluda samasse germaani päritolu laensõnakihti, mida ei vastusta ka häälikuseigad (Hofstra 1985: 29, 109, 217, 287, 311–312). Balti laenuks on peetud ka *otra*. Et õlut on pruulitud peamiselt odrast, siis on avaldatud arvamust, et nii *oder* kui ka *õlu* on laenatud samast laenuallikast (Häkkinen, Lempiäinen 1996: 175). Seda aga, et *linnas* võib olla laentüvi, kinnitab kaudselt sõnatüve tagavokaalus lõunaeesti ja vadja näidetes, eeldades sealjuures, et need pole laenud põhjaeesti keeleuususest.

Ülalöeldut silmas pidades kaalun esmalt eesti-vadja linnasanimetuse balti (baltoslaavi) päritolu, esitades laenualuseks balti või baltoslaavi kaoastmelise tüvevariandi **linda-* (**lindā-*) ~ **lnda-* (< ieur *lend^h-*), mille jätkajaid balti keeltes on ld *lįsti* (< **lind-ti*; *leńda*, *lińdo*) intr 'roomama, aeglaselt liikuma, venima; idanema, idusid välja ajama, tärkama, kasvama minema jt': *Kq sakē apynelis, iš žemelės lįsdams?* 'Mida ütles humal mullast tärgetes' [rida õllele pühendatud pühadeaegsest dainast]; lt *list* (*lien* ~ *lied*, *lida*) 'roomama, pugema, aeglaselt liikuma; sisse toppima, suruma, maitse järele olema, meeldima; lõikama, niitma; idanema jt'; vpr *lindan* (sgak) 'org' (balti keelenäidete allikad Tezaurs; LKŽ). Rohketest slaavi (sl **lęd-*) vastetest nimetan vn *лѣда* 'alepõld või heinamaa; aletamiseks ja ülesharimiseks mõeldud metsatükk või võsamaa; uudismaa; rohtu, võssa kasvanud, söötis maatükk; madal rohi; võsa, metsanoorendik jt', *лѣдѣнь*, *лѣдѣнь* 'sööti, umbe kasvama, võsastuma'; (v)tše *lado* 'rohtu kasvanud, söötis, kehv maa'; poola *lada* 'uudismaa'; polaabi *lǫdũ* 'harimata maa; haritud maa' (slaavi keelenäidete allikad Dal' 1955: 286; Vasmer 2: 549 vn *лѣда*; ËSSJA 15: 44–48 sub **lędo* / **lęda* / **lędō* / **lędъ*; SRNG 17: 259–262). Balti ja slaavi vastete etümoloogiat on analüüsitud allikates Pokorny 2: 675 sub *lendh⁻³*; LEW 1: 377 sub *lįsti*; Mažiulis 3: 64–66 sub *lindan*; ALEW 1: 594 sub *lįsti*. Vladimir Toporov (1990: 263–269 sub *lindan*) on vpr *linda-* ja sl **lęd-* semantikast analüüsisides näidanud, et kõne all on alepõllunduse keskne mõiste, mis usutavalt seletab sõnapere tähendusvälja varieerimist ja teisenemist: 'alepõlluks raadatud metsamaa' ⇒ 'uudismaa' ⇒ 'viljakandmatuks muutunud, harimisest kõrvale jäetud ja kamarasse, rohtu kasvanud maatükk' ⇒ 'võsa, noor mets'.

Balti (baltoslaavi) laenualuse oletatav tähendus on '(taime, viljatera) idualge, idu, eeldades sealjuures, et laen on läänemeresoomes kohanenud *kse*-liiteliste noomenitega: **linta-* > **linda-kse-*. Ülleteoks sobiva vilja leotamine ja idandamine idualgete väljatulekuks on vältimatu ja kriitiline tööjärg linnaste tegemisel. Siin pakutud etümoloogilist tõlgendust toetab analoogia idanemise semantikaga seotud selliste (ida)slaavi linnasanimetustega nagu vn mrd *рѡца*, mille täpsem tähendusväli on järgmine: 'kasvujõud; idu; roheline; võrse, võsund; noor segamets; idanenud oder, linnased', *ростило* 'rukkilinnased' (SRNG 35: 196, 210), ja vlgvn *рѡча* 'taimekasv, taim, idanenud terad; pikkusesse kasvamine'; vn *рѡца* jt on tuletised nimisõnast *рост* 'kasv, kasvamine, idu, idand, tõuse, võrse, võsu' (SRNG 35: 194–195; etümoloogiat vt Vasmer 3: 445–446 sub *росту*, 505 sub *рост¹*, 509 sub *рѡца*; ËSSJA 32: 203–204 sub **orstja* / **orstjb* / **orstje* ['kasvamine, idude, tõusmete teke' ⇒ 'idanenud oder, noor võrse jt'], 200 sub **orstilo* / **orstilb*). Nende slaavi linnasanimetus-

tega semantiliselt rööpsed (ja mitte venelaenulised?) on vdj *itü* : *iiü* 'idu; linnased' (VOT 1: 313); sm mrd (Lumivaara) *itu* : *itujauhot* 'linnased' (LKM); isuri *idü* : *i ün* 'linnased' (nt *idüloist keivedä olutta* 'linnastest pruulitakse (keedetakse) õlut'; Nirvi 1971: 87); aunusekarjala (Tulemajärvi) *idy* 'linnased enne kuivatamist', (Nekkula-Riipuskala) *iduz azutah idujauhoa da piivoa* 'linnastest tehakse linnasejahu ja õlut', *idu, iduine*: *ivus azutah idujawhuo* 'linnastest tehakse linnasejahu' (Makarov 1990: 90; KKS); tverikarjala *idü* 'linnased': *vuašua ivüštä luadima* 'kalja linnastest tegime', *idýö lauttah laškietah* 'linnased laotatakse idanema' (Punžina 1994: 66–67; KKS); lüüdi *idü*: *idüdauhod* mitm 'linnasejahu' (Kujola 1944: 87); vepsa *idu, idü*: *idujouh* jt 'linnased' (Zajceva, Mullonen 1972: 145).

Vaadeldava balti ja slaavi sõnapere, sealjuures eriti slaavi vastete keskne tähendusliin märgib sööti jäetud maad, mida iseloomustab taimejuurtest rohukamara ehk mätta teke (vrd ee mrd *mätas* 'karjamaa, rohuma', *mättama* 'rohtu kasvama, rohtuma' Wiedemann 1973; EMS). Balti ja slaavi sõnaperega samast indoeuroopa tüvest lähtub rootsi mrd *linda* (< **lendhjä-*) 'kesa, sööt, s.o mõneks ajaks harimata jäetud põld, murukamar; rohu-, heinamaa, karjamaa; muru, rohuplats; kraavikallas; kesa-põllul tärkav õrn rohi' (SAOB; etümoloogiat vt Pokorny 2: 675 sub *lendh*⁻³; Vries 1977: 345 sub *land*; ËSSJA 15: 47 sub *lędo / *lęda / *lędz / *lędb). Idandamisel kasvavad õhukese kihina laiali laotatud viljaterad rohumätast meenutavaks tihkeks kamaraks. Vigalas on arvatud, et *mida* 'rohkem linnased mättas oo, seda parem õlut 'tulle [tulevat]' (EMS sub *mätas*). „Tões ja õiguses” (Tammsaare 1964: 268) on odralinnaste kasvatamisest tabav kirjeldus: „Juba talvel oli ette näha, et tänavu kulub pisut rohkem linnaseid kui harilikult. Sellepärast viidi odrad varakult kottidega likku: lasti köie otsas jääaugust alla. Kui leotatud odrad viimaks koju toodi ja uues avaras rehe-toas, mis soojaks oli köetud, kasvama pandi, kuni odralade ühtseks mättaks muutus, siis oli omasugune pidulik talitus neid segada ja kuivatada.” Siit tõukudes võiks ju oletada, et sööti jäetud ja rohukamarasse kasvanud *lindas on saanud metafoorselt tähenduse 'linnased'. Esialgu jääb see siiski spekulatiivseks arutluseks: oleks vaja kaalukaid lisaargumente, mida mul esialgu käepärast pole.

LÜHENDID

ee = eesti keel; **ieur** = indoeuroopa algkeel; **intr** = intransitiivne; **ld** = leedu keel; **lt** = läti keel; **mrd** = murre, murdekeelne; **sgak** = singulari akusatiiv; **sl** = slaavi algkeel; **sm** = soome keel; **ukr** = ukraina keel; **vdj** = vadja keel; **vlgvn** = valgevene keel; **vn** = vene keel; **vpr** = vanapreisi algkeel; **(v)tše** = (vana)tšehhi keel.

VEEBIVARAD

EMS = Eesti murrete sõnaraamat. <http://www.eki.ee/dict/ems>

ËSSJA = Ètimologičeskij slovar' slavjanskij jazykov. Praslavjanskij leksičeskij fond. Kd 1–.

Peatoim O. N. Trubačev. Moskva: Nauka, 1974–. [Этимологический словарь славянских языков. Праславянский лексический фонд. Т. 1–. Отв. ред. О. Н. Трубачев.

Москва: Наука, 1974–.] <http://etymolog.ruslang.ru/index.php?act=essja>

KKS = Karjalan kielen sanakirja. <http://kaino.kotus.fi/cgi-bin/kks/karjala>

- LKM** = Luovutetun Karjalan murre-sanasto. <https://www.luovutettukarjala.fi/murre/murre.htm>
- LKŽ** = Lietuvių kalbos žodynas. Kd I–XX, 1941–2002. Elektroninis variantas. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2017. www.lkz.lt
- SAOB** = Svenska Akademiens ordbok. <http://g3.spraakdata.gu.se/saob>
- SRNG** = Slovar' russkikh narodnyh govorov. Kd 1–49. [Словарь русских народных говоров. Т. 1–49.] <https://iling.spb.ru/vocabula/srng/srng.html>
- Tezaurs** = Skaidrojoša un sinonīmu vārdnīca. LU MII Mākslīgā intelekta laboratorija, 2009–2022. <https://tezaurs.lv>
- VKS** = Vanhan kirjasuomen sanakirja (1543–1810). <http://kaino.kotus.fi/vks>

KIRJANDUS

- Ahrens, Eduard 1843.** Grammatik der Ehstnischen Sprache Revalschen Dialektes. Kd 1. Formenlehre. Reval: Laakmann.
- ALEW** = Altlitauisches etymologisches Wörterbuch. Kd 1–3. (Studien zur historisch-vergleichenden Sprachwissenschaft 7.) Koost ja toim Wolfgang Hock, Elvira-Jūlia Bukevičiūtė, Christiane Schiller, Rainer Fecht, Anna Helene Feulner, Eugen Hill, Dagmar S. Wodko. Hamburg: Baar-Verlag, 2015.
- Dal', Vladimir 1955.** Tolkovyj slovar' živogo velikoruskogo jazyka. Kd 2 (I–O). Moskva: Gosudarstvennoe izdatel'stvo inostrannyh i nacional'nyh slovarej. [Владимир Даль, Толковый словарь живого великорусского языка. Т. 2 (И–О). Москва: Государственное издательство иностранных и национальных словарей.]
- EEW** = Julius Mägiste, Estnisches etymologisches Wörterbuch. Kd 1–12. Helsinki: Finnisch-Ugrische Gesellschaft, 2000.
- Hofstra, Tette 1985.** Ostseefinnisch und Germanisch. Frühe Lehnbeziehungen im nördlichen Ostseeraum im Lichte der Forschung seit 1961. Groningen: Drukkerij Van Denderen B.V.
- Häkkinen, Kaisa; Lempiäinen, Terttu 1996.** Die ältesten Getreidepflanzen der Finnen und ihre Namen. – Finnisch-Ugrische Forschungen, kd 53, nr 1–3, lk 115–182.
- Kettunen, Lauri 1915.** Vatjan kielen äännehistoria. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kujola, Juho (toim) 1944.** Lyydiläismurteiden sanakirja. (Lexica Societatis Fenno-Ugricae IX.) Koost Kai Donner, Jalo Kalima, Lauri Kettunen, J. Kujola, Heikki Ojansuu, Elvi Pakarinen, Yrjö Heikki Toivonen, Eemil Aukusti Tunkelo. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- LEW** = Ernst Fraenkel 1962–1965. Litauisches etymologisches Wörterbuch. Kd 1–2. Heidelberg: Carl Winter, Universitätsverlag, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Machek, Václav 1968.** Etymologický slovník jazyka českého. Druhé, opravené a doplněné vydání. Praha: Nakladatelství Československé Akademie věd.
- Makarov, Grigorij Nikolaevič 1990.** Slovar' karel'skogo jazyka (livvikovskij dialekt). Petrozavodsk: Karelija. [Григорий Николаевич Макаров, Словарь карельского языка (ливвиковский диалект). Петрозаводск: Карелия.]
- Mažiulis, Vytautas 1988–1997.** Prūsų kalbos etimologijos žodynas. Kd 1–4. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- Nirvi, R[uben] E[rik] 1971.** Inkeröismurteiden sanakirja. (Lexica Societatis Fenno-Ugricae XVIII.) Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.

- Oja, Vilja 2021a.** Unikaalne linnasanimetus. – Keel ja Kirjandus, nr 5, lk 444–450. <https://doi.org/10.54013/kk761a4>
- Oja, Vilja 2021b.** The Words for Malt in Finnic Languages. – *Linguistica Uralica*, nr 4, lk 241–249. <https://doi.org/10.3176/lu.2021.4.01>
- Pokorny, Julius 1949–1959.** *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*. Kd 1–2. Bern: A. Francke AG Verlag.
- Punžina, Aleksandra Vasil'evna 1994.** *Slovar' karel'skogo jazyka (tverskie govory)*. Petrozavodsk: Karel'ija. [Александра Васильевна Пунжина, Словарь карельского языка (тверские говоры). Петрозаводск: Карелия.]
- Raun, Alo 1982.** *Eesti keele etimoloogiline teatmik*. (Maarjamaa taskuraamat 17.) Rooma–Toronto: Maarjamaa.
- SSA = Suomen sanojen alkuperä.** Etymologinen sanakirja. Kd 1–3. (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 556. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 36.) Peatoim Ulla-Maija Kulonen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, 1992–2000.
- Zajceva, Marija Ivanovna; Mullonen, Marija Ivanovna 1972.** *Slovar' vepsskogo jazyka*. Leningrad: Nauka. [Мария Ивановна Зайцева, Мария Ивановна Муллонен, Словарь вепсского языка. Ленинград: Наука.]
- Tammsaare, A. H. 1964.** *Tõde ja õigus*. Kd 1. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus.
- Топоров, Владимир Николаевич 1990.** *Прусский язык. Словарь*. Kd 5. Москва: Nauka. [Владимир Николаевич Топоров, Прусский язык. Словарь. Т. 5. Москва: Наука.]
- Vasmer 1–4 = Maks Fasmer, Ètimologičeskij slovar' russkogo jazyka**. Kd 1–4. *Perevod s nemeckogo i dopolnenija akademika RAN O. N. Trubačeva*. Moskva: Astrel' Ast, 2004. [Макс Фасмер, Этимологический словарь русского языка. В 4 томах. Перевод с немецкого и дополнения академика РАН О. Н. Трубачева. Москва: Астрель Аст, 2004.]
- Vilbaste, Gustav 1993.** *Eesti taimenimetused*. (Eesti TA Emakeele Seltsi toimetised 20 (67).) Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia.
- VOT = Vadja keele sõnaraamat**. Kd 1–7. Toim Elna Adler, Merle Leppik, Silja Grünberg. Tallinn: Eesti Keele Instituut, 1990–2011.
- Vries, Jan de 1977.** *Altnordisches etymologisches Wörterbuch*. Zweite verbesserte Auflage. Leiden: E. J. Brill.
- Wiedemann, Ferdinand Johann 1973.** *Estnisch-deutsches Wörterbuch*. Eesti-saksa sõnaraamat. 4., muutmata trükk teisest, Jakob Hurda redigeeritud väljaandest. Tallinn: Valgus.

Lembit Vaba (sünd 1945), PhD, Läti Teaduste Akadeemia välisliige,
phorest45@gmail.com

An etymological nut still uncracked – *linnased* ‘malt, germinated (barley) grains’?

Keywords: Finnic languages, Baltic languages, Slavic languages, lexical history, etymology

There is still no good etymology for the Estonian-Votic terms for malt – Est. *linnas*, usu. pl *linnased*, Vot. *linnaz*, *linnahzõt*. The etymologies offered this far are based on occasional juxtapositions without sufficient semantic motivation, thus raising more questions than providing answers. The main Finnic brewing terms are Germanic (Scandinavian) loanwords, while Est. *õlu* ‘beer’ etc. is either of Germanic or Baltic origin. This article considers the possible Baltic (Balto-Slavic) origin of the Estonian-Votic malt name, seeing the donor form in the Balto-Slavic stem variant **linda-* (**lindā*) ~ **l̥nda-* (< I.E. *lend^h-*), some of whose Baltic descendants are Lith. *l̥šti* (< **lind-ti*; *leñda*, *liñdo*) ‘to crawl, move slowly, drag (on); germinate, sprout etc.’, Latv. *list* (*lien* ~ *lied*, *lida*) ‘crawl, creep, move slowly; squeeze in; appeal (to), please; cut, mow; sprout, germinate etc.’, OPru. *lindan* (accsg) ‘valley’, Rus. *ля̀да* ‘assarted field or grassland; a plot of woods or bush assigned for slash and burn; virgin land; fallow land overgrown with grass or brushwood; low grass; bush, young woodland etc.’ (O)Cz. *lado* ‘overgrown, fallow, bad land’, Pol. *lada* ‘virgin land’ etc. (Slav. **l̥d-*).

The presumed meaning of the Baltic (Balto-Slavic) source word is ‘germ, sprout (of a plant or grain)’. The borrowing must have adapted to the nouns with inflectional suffix *-kse*: **linta-* > **linda-kse-*. The above etymological suggestion is supported by some (East) Slavic malt names analogously associated with germination such as Rus. dial. *пóуца* ‘growth force; germ, sprout; greenery; shoot, runner; young mixed forest; germinated barley, malt’, *ростіло* ‘rye malt’, BRus. *рóуца* ‘shoot, plant, germinated grains, growth in length’. Those Slavic malt names have semantic Finnic parallels such as Vot. *itü* ‘germ; malt’, Fin. dial. *itu* ‘germ’: *itujauhot* ‘malt’, Ingr. *idü* ‘malt’, Olon. *idy* ‘germinated grains before drying’ etc., Lud. *idu*: *idudauhod* pl ‘malt flour’, Veps. *idu*, *idü*: *idujouh*.

Lembit Vaba (b. 1945), PhD, Foreign Member of the Latvian Academy of Sciences, phorest45@gmail.com